

F E G L D ' I N F U R M A Z I U N

davart l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e davart la deliberaziun da roms en la scolaziun speziala

1. Documents da basa

La basa per applitgar l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e la deliberaziun da roms en connex cun la scolaziun speziala èn la lescha da scola sco er l'ordinaziun respectiva e las directivas davart las mesiras da la pedagogia speziala.

- Tenor l'art. 45 da la lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun dals 21 da mars 2012 (lescha da scola; DG 421.000) pon scolaras e scolars che han in basegn spezial da promoziun vegnir instruids – sin basa d'ina expertisa dal servetsch psicologic da scola – tenor in plan d'instrucziun adattà.
- En l'art. 48 al. 2 da l'ordinaziun tar la lescha da scola dals 25 da settember 2012 (ordinaziun da scola; DG 421.010) èsi fixà che la deliberaziun da scolaras e da scolars da singuls roms dovra la permissiun da l'uffizi.
- L'ordinaziun da mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala premetta tenor l'art. 49 al. 2 da l'ordinaziun da scola ch'il post spezialisà da l'uffizi u che terzas personas incumbensadas da l'uffizi hajan fatg ils scleriments necessaris.
- En las directivas per realisar las mesiras da la pedagogia speziala da l'avrigl 2013 vegnì explitgà che la deliberaziun da l'instrucziun en singuls roms stoppia vegnir applitgada en moda fitg restrictiva e ch'ella stoppia vegnir prendida en consideraziun pir, cur che tut las autras furmas d'adattar las finamiras da l'instrucziun èn exauridas e sche la scolara u il scolar è permanentamain surdumandà.

2. Ponderaziuns professiunalas

Ord vista professiunala è l'applicaziun d'adattaziuns da las finamiras da l'instrucziun e da deliberaziuns en singuls roms en emprima lingia ina dumonda da la tenuta. L'importanza da l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e da la deliberaziun da singuls roms sto vegnir reflectada en il context dal princip da normalitad cun la finamira che la scolara u il scolar possia sa participar a l'instrucziun e che l'eterogenitad vegnia tractada en ina moda e maniera raschunaipla.

La lescha da scola tegna quint dal fatg che er scolaras e scolars che han in basegn spezial da promoziun duain sa participar a l'instrucziun en la medema dimensiun sco las scolaras ed ils scolars che n'han betg quest basegn spezial. Quest princip vala spezialmain gist en il rom da la scolaziun speziala integrativa, ma er per scolaras e scolars che han ina restricziun concernent il cumportament.

En quest connex èsi ina finamira fundamentala che las scolaras ed ils scolars duain sa participar er en il rom da la scolaziun speziala sche pussaivel a tut ils cuntegns d'instrucziun ed a tut ils roms. Perquai ston l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e la deliberaziun da singuls roms d'ina vart esser ponderadas e motivadas bain ord vista da la scola e da l'autra vart pudair vegnir sustegnidas dal servetsch psicologic da scola (SPS) sco istanza che fa la dumonda en cas da mesiras da la pedagogia speziala. L'uffizi è da l'avis ch'ina buna moda e maniera dad ir enturn cun l'eterogenitad fetschia che l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e la deliberaziun da singuls roms daventa obsoleta.

Definiziuns

Analogamain al sector simpel vegn in'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun en il sector pretensius fatga, sche la scolara u il scolar è permanentamain surdumandà cun dumagnar las pretensiuns da la scola. Quest'adattaziun po esser utila, sche mesiras da promoziun vertentas n'èn betg stadas en cas d'eliminar la surdumandada en scola u sch'in grond squitsch po vegnir mitigià cun adattar las finamiras da l'instrucziun. Pia èsi necessari da dumandar in'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun per singuls roms en il senn da l'art. 48 al. 1 lit. b da l'ordinaziun da scola, sche la scolara u il scolar n'è betg en cas da cuntanscher las finamiras d'instrucziun da la scola regulara en il rom da la scolaziun speziala. Ella cumpiglia tut las mesiras che stattan en connex cun l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e ch'èn motivadas pedagogicamain (p.ex. l'applicaziun d'in urari spezial che divergescha da quel da la scola regulara, deliberaziuns da l'instrucziun che han in motiv pedagogic, reducziun da las lecziuns previsas en l'urari).

La **deliberaziun da l'instrucziun** da singuls roms intervegn fermamain en la biografia d'emprender e sto perquai vegnir applitgada mo en moda fitg restrictiva. Ella sto vegnir tratga en consideraziun pir, ubain sche tut las furmas da l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun èn gia exauridas, ubain sch'ella è inditgada cleramain en il cas singul (p.ex. en cas da plirs impediments grevs). La deliberaziun da singuls roms tenor l'art. 48 al. 2 da l'ordinaziun da scola sto vegnir preschentada en moda chapavla e sto esser motivada or dal punct da vista da la scola.

Gist perquai che la deliberaziun da singuls roms è ina intervenziun uschè ferma en la biografia d'emprender, ston vegnir ademplidas tschertas premissas per deliberaziuns da singuls roms:

- La scolara u il scolar ha in'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun en almain in rom.
- Tut las furmas da l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun èn exauridas.
- La scolara u il scolar ha in grond squitsch resp. igl exista ina surdumandada clera e permanenta cun dumagnar las pretensiuns da la scola en il setting previs oriundamain.
- La connexiun resta garantida (stgalims da scola, interfatscha scola-professiun e.u.v.) resp. na vegn betg restrenschiada sproporziunadamain.
- La deliberaziun d'in tschert rom vegn remplazzada tras in program alternativ adequat.
- Tut las persunas participadas, spezialmain las persunas cun la pussanza dals geniturs, èn perencletgas cun la mesira.
- Il SPS vegn resp. è vegnì involvì ad ura, q.v.d. avant che las mesiras cumenzan, e po sustegnair professiunalmain la mesira.

3. Cumpetenzas ed andaments

En quai che suonda vegnan decleradas pli detagliadamain las cumpetenzas e la collavuraziun tranter il SPS e las instituziuns da la scolaziun speziala sco er la decisiun che sa basa sin quai da la direcziun dal sector pedagogia speziala da l'uffizi per la scola populara ed il sport (USS) en cas d'ina adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e d'ina deliberaziun da singuls roms en il rom da la scolaziun speziala.

Il SPS sto constatar en il rom dal scleriment, da la rapportaziun e da la dumonda per ina scolaziun speziala, en tge moda ed en tge dimensiun ch'ina scolara u in scolar ha in basegn spezial da promoziun en il sector pretensius e tge instituziun da la scolaziun speziala ch'è adattada per dar l'instrucziun en il rom da la scolaziun speziala e l'assistenza respectiva. La scolaziun speziala cumpiglia scolaras e scolars che han in basegn spezial da promoziun en in grond spectrum. Per exempel po il basegn spezial da promoziun tanscher da l'instrucziun en il rom dal plan d'instrucziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (p.ex. en cas d'in impediment corporal cun in'assistenza da scola) fin a la deliberaziun cumplessiva da singuls roms cun ina individualisaziun cumpletta da las finamiras da l'instrucziun e cun in'assistenza in ad in (p.ex. en cas d'impediments grevs u d'impediments multipels). Per regla vegnan l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e/u la deliberaziun da singuls roms discutadas dal SPS e da las instituziuns da la scolaziun speziala en il rom da la maisa radunda cun tut las persunas participadas. La finala sto l'instituziun da la scolaziun speziala esser abla da tegnair quint dal basegn spezial da promoziun da mesiras da la pedagogia speziala ch'è vegnì fixà dal SPS en il rapport ed en

la dumonda e ch'è vegnì approvà da la direcziun dal sector pedagogia speziala dal USS e da realisar mesiras adattadas.

La direcziun dal sector pedagogia speziala dal USS fixescha internamain, sch'i dovra in'adattaziun dal plan d'instrucziun.

La frequentaziun da terapias en il rom da la scolaziun speziala na vegn betg quintada tar l'adattaziun dal plan d'instrucziun.

3.1. Servetsch psicologic da scola

En cas d'in emprim scleriment sco er en cas d'in scleriment sin basa d'ina dumonda da prolungaziun per la scolaziun speziala constatescha il SPS tge mesiras ch'èn adequatas e necessarias en il rom da la scolaziun speziala. El fixescha en il formular da rapport quant enavant che la scolara u il scolar dovra – en il rom da la scolaziun speziala dumandada – in'adattaziun dal plan d'instrucziun en il senn da l'art. 45 da la lescha da scola. Tar las adattaziuns dal plan d'instrucziun che vegnan dumandadas dal SPS en il rom da la scolaziun speziala, appartegnan l'adattaziun da las finamiras per l'instrucziun da singuls roms e la deliberaziun da singuls roms.

En il rom da sia posiziun professiunala fixescha il SPS en il rapport tar la scolaziun speziala il gener e la dimensiun da las adattaziuns necessarias dal plan d'instrucziun. En cas da basegn dumonda el en il cas singul – en il rom dal rapport e da la dumonda per ina scolaziun speziala – in'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun en singuls roms e/u ina deliberaziun da singuls roms.

Sch'ina adattaziun da las finamiras da l'instrucziun u ina deliberaziun d'in u da plirs roms vegn per l'emprima giada en dumonda per ina scolara u in scolar durant la scolaziun speziala currenta, vegn il SPS integrà ad ura ed avant che realisar la mesira, per ch'el possa – sco istanza che fa il scleriment e che inoltrescha la dumonda – gidar a sustegnair professiunalmain la mesira ed – en cas da basegn, q.v.d. en cas da dumondas avertas sco er en cas d'in dischaccord tranter las persunas participadas – gidar a procurar per il scleriment necessari.

3.2. Instituziun da la scolaziun speziala

L'instituziun da la scolaziun speziala accorda l'instrucziun e la promoziun, che vegnan dadas en il rom da la scolaziun speziala, al plan d'instrucziun adattà (adattaziun da las finamiras da l'instrucziun, deliberaziun da singuls roms) che vegn dumandà dal SPS en l'emprim rapport u en il rapport da prolungaziun.

En cas da midadas durant la scolaziun speziala currenta (adattaziun da las finamiras da l'instrucziun per l'emprima giada e/u deliberaziun da singuls roms durant l'execuziun) è previs il suandant andament:

3.2.1. *Adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (en cas da la scolaziun speziala currenta)*

Sche las finamiras da l'instrucziun ston vegnir adattadas per l'emprima giada en il cas singul, vala il suandant:

- a) princip: integrar ad ura il SPS. En il cas singul po il SPS far scleriments tenor liber apprezzar. En cas d'intschertezzas sto el vegnir consultà per dar cussegls e per far eventualmain scleriments u sche las personas participadas na pon betg sa curvegnir, tge mesiras che duain vegnir realisadas;
- b) discurs cun las personas cun la pussanza dals geniturs e documentaziun en scrit dal consentiment concernent la mesira;
- c) inscripziun da l'emprima adattaziun da las finamiras da l'instrucziun en il protocol da l'analisa da la situaziun sco er en il rapport da promoziun;
- d) consegna d'ina copia dal protocol resp. dal rapport da promoziun al SPS ed a la direenziun cumpetenta dal sector pedagogia speziala dal USS;
- e) sche la scolaziun speziala sto vegnir prolungada, vegn l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun giuditgada da nov ensemen cun il SPS ed integrada, sch'il basegn avess dad exister vinavant, en il rapport da promoziun tar la dumonda da prolungaziun.

Sche las finamiras da l'instrucziun ston vegnir adattadas per gronda part durant la scolaziun speziala (ulteriurs roms e/u dumber da las lecziuns), ston vegnir fatgs ils suandants pass:

- a) discussiun cun las personas cun la pussanza dals geniturs;
- b) contactar ed infurmar il SPS. En il cas singul po il SPS far scleriments tenor liber apprezzar. En cas d'intschertezzas sto el vegnir consultà per dar cussegls e per far eventualmain scleriments u sche las personas participadas na pon betg sa curvegnir, tge mesiras per adattar las finamiras da l'instrucziun che duain vegnir realisadas;

- c) remartga en il protocol da l'analisa da la situaziun;
- d) en cas d'ina eventuala dumonda da prolungar questas mesiras vegnan il gener e la dimensiun da las adattaziuns da las finamiras da l'instrucziun discutads da nov cun il SPS e remartgads en il formular da rapport.

3.2.2. *Deliberaziun da singuls roms (en cas da la scolaziun speziala currenta)*

Sche la scolar u il scolar sto vegnir dispensà per l'emprima giada d'in rom u da nov supplementarmain d'ulteriurs roms vala il suandant:

- a) princip: integrar ad ura il SPS. En il cas singul po il SPS far scleriments tenor liber apprezziar. En cas d'intschertezzas sto el vegnir consultà per dar cussegls e per far eventualmain scleriments u sche las personas participadas na pon betg sa curvegnir, tge mesiras che duain vegnir realisadas;
- b) discurs cun las personas cun la pussanza dals geniturs e documentaziun en scrit dal consentiment concernent la mesira;
- c) registraziun da l'emprima deliberaziun da singuls roms en il protocol da l'analisa da la situaziun ed en il rapport da promoziun, spediuziun dals documents al SPS;
- d) dumonda curta da l'instituziun da la scolaziun speziala a la direcziun cumpetenta dal sector pedagogia speziala dal USS incl. copia dal protocol tar l'analisa da la situaziun;
- e) sche la scolaziun speziala sto vegnir prolungada, vegn la deliberaziun da singuls roms giuditgada da nov ensemen cun il SPS ed integrada, sch'il basegn avess dad exister vinavant, en il rapport da promoziun tar la dumonda da prolungaziun.

3.2.3. *Remartgas en l'attestat ed en il rapport davart l'emprender*

En l'attestat da scolaziun speziala sto tranter auter vegnir inditgà, sche las finamiras da l'instrucziun d'ina scolara u d'in scolar èn adattadas e sch'ella u el è dispensà da singuls roms. Ulteriuras infurmaziuns tar ils models d'attestats e davart las indicaziuns necessarias per l'attestat da scolaziun speziala èn avant maun sin la pagina d'internet dal USS.

3.3. Uffizi per la scola populara ed il sport, direcziun dal sector pedagogia speziala

3.3.1. Decisiun ed inscripziuns sin la disposiziun davart la scolaziun speziala

La direcziun dal sector pedagogia speziala dal USS decida davart l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun resp. davart la deliberaziun da singuls roms ed inscriva quai internamain sin la disposiziun davart la scolaziun speziala.

- En cas d'ina emprima adattaziun da las finamiras da l'instrucziun durant la scolaziun speziala currenta inscriva la direcziun dal sector pedagogia speziala dal USS la midada correspondent internamain sin la disposiziun. I na vegn betg fatga ina nova disposiziun (disposiziun substitutiva).
- En cas d'ina emprima deliberaziun da singuls roms (per l'emprima giada u per ulteriurs roms) durant la scolaziun speziala currenta communitgescha la direcziun dal sector pedagogia speziala dal USS la decisiun cun ina brev ed inscriva la midada correspondent internamain sin la disposiziun. L'instituziun vegn infurmada davart il resultat en ina brev separada. I na vegn betg fatga ina nova disposiziun (disposiziun substitutiva).

3.3.2. Directivas da l'uffizi per la scola populara ed il sport

Las cumpetenzas da las instanzas participadas ed ils singuls pass ch'èn necessariis per l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e per la deliberaziun da singuls roms èn fixads en las directivas concernent il scleriment, il rapport e la dumonda da mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala.